

er saaledes nu ikke mere Noget i Forholdet, som gjør det vanskeligt at faae Fæstevæsenet afløst, da det er et reent Pengepørgsmaal.

De, der have talt imod, at dette Forslag skal gaae videre, have dog udtalt, at de ikke ere imod et andet Forslag, ikke mod Sagen i og for sig; altsaa kunne de jo godt stemme for, at Sagen gaaer til 2den Behandling; det er jo ikke sagt, at den ærede Forslagsstiller mener, at Forslaget skal gaae frem ordret, som det nu foreligger; han er vist meget villig til at gaage ind paa Forandringer, der kunne gjøre Forslaget endnu mere tilraadeligt (V. Christensen: Ja!); idetmindste har jeg haabet og troet det. Den ærede Forslagsstiller har efter min Mening godtgjort, at det har en vigtig Betydning for Bondestanden til at blive selvstændige Borgere. Men ogsaa i en anden Henseende, fra det landoekonomiske Standpunkt nemlig, troer jeg ikke, at der kan være nogen Tvivl om, at det maa sigte til Almeenvæltet, at Jorderne blive saa vel dyrkede som muligt, og der kan ikke gjøres nogen Indvending mod den Sætning, at Selveiere, som vide med Sikkerhed, at deres Børn eller andre Arvinger faae Eiendommen efter dem, anvende langt mere Flid paa at dyrke Jorden, end Fæsteren, som nu, da Indfæstningerne stadigt blive høiere, har nok med at tænke paa at lægge tilside for Sønnen de Penge, han kan opspare, for at han kan være vis paa, at Sønnen kan faae Fæstet, og saaledes ikke tør vove at anvende noget paa Jordens Forbedring. Der er ogsaa en anden Side, som løseligt er berørt af Forslagsstilleren, at man nemlig bør søge at tilveiebringe et godt Forhold mellem de større og de mindre Landeieendomsbesiddere. Jeg anseer det høist vigtigt for Landet i Almindelighed og for Landboreformerne i Særdeleshed, at de større Godseiere og de mindre Landeieendomsbesiddere slutte sig nær sammen og ikke staae som Modstandere mod hinanden, som de hidtil have gjort. Vi have Exempler paa, at dette Forhold ikke er heldigt paa de Steder, hvor der er meget Fæstegods. Ved Valgene til Landstinget har jeg saaledes lagt Mærke til, at i de Amter, hvor der er meget lidt Fæstegods, have flere Godseiere faaet betydelig Majoritet; men, saasnart der er kommet Amter

til, hvor Fæstevæsenet er det prædominerende, have de ingen Stemmer faaet. Altsaa slutter jeg deraf, at, naar alt Gods er overgaaet til Selveiendom og naar denne sidste Reform har fundet Sted, saa ville de større Selveiere, Godseierne, komme til i en langt større Grad, end det hidtil har været Tilfældet, at indtage Sæde baade i dette og i det andet Thing. Jeg troer altsaa, at Fremme af denne Lov, der er saa moderat, og giver en saadan Henstand for de Godseiere, som virkelig have til Hensigt at sælge, at de, saa at sige, ikke komme under de tvingende Bestemmelser i denne Lov, er ønskelig, og at Loven, naar den kommer ud, vil være et Blik for de større Godseiere til at gribe de Tøiler, der blive dem tilbudte til at lede vore Landboreformer, da det Naturligste jo unægteligt er, at de ere i deres Hænder; de have vistnok ubesindigt ladet dem slippe ud af Hænderne paa sig i Koeskilde Stændersal, da et Forslag om Nedsættelsen af en Landbocommission, som Regjeringen skulde udnævne, blev forelagt. Være de dengang gaaede ind paa dette, saa havde de vistnok nu staaet i Spidsen for vore Landboreformer, hvilket jo i Grunden er det Naturlige. Jeg kan ikke Andet end ønske, ikke alene, fordi jeg troer, at Almeenvæltet fordreer det, men ogsaa, fordi jeg troer, at det er i Godseiernes egen Interesse, at denne Lov maa blive videre fremmet.

**Indenrigsministeren:** Jeg skal ikke indlade mig paa at undersøge Hovedspørgsmaalet i denne Sag, hvorom min Mening forlængst er almindelig bekjendt; men jeg skal blot berøre, hvad den ærede Landstingsmand udtalte, at denne Lov ikke var Andet end en Fortsættelse af de Tvangsløve, der ere blevne givne af Regjeringen i Slutningen af forrige Seculum, der have virket til Betsiguelse. Jeg troer, at den omhandlede Lov ikke har det Almindste tilfælles med de Love, der bleve givne i den Tid. Naar Regjeringen ved Hjælp af den nedsatte Commission bestemte Hoveriet mellem Godseier og Bonde, som et frivilligt kundenes derom, saa var det en nødvendig Følge deraf, at det hele Forhold af ubestemt Hoveri var en retlig Uting. Enhver Rettighed maa være begrændset; at den ene skulde have Lov til at fordre saameget Arbeide